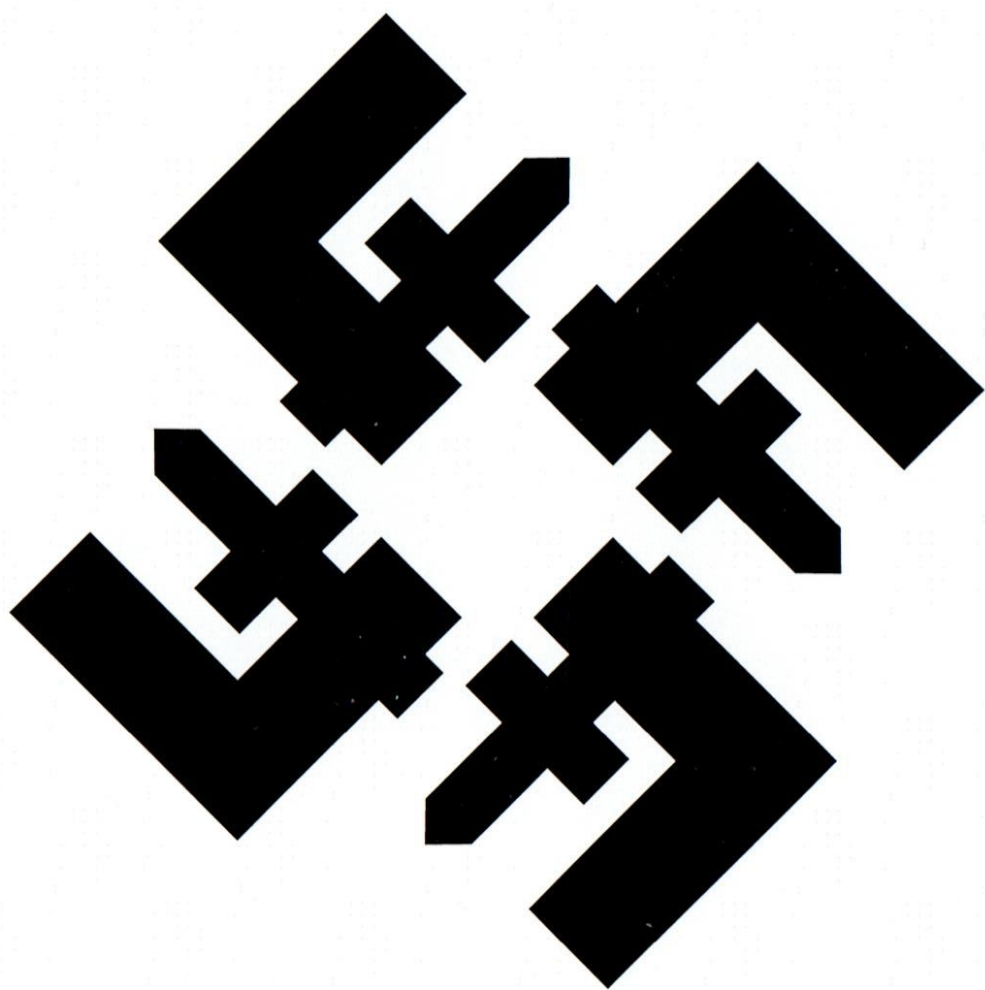

Śmierć Wrogom Ojczyzny!

Anatomia polityczna
uczestników
Marszu Niepodległości

Książka i Prasa

Redakcja
Przemysław Witkowski

Redakcja
Przemysław Witkowski

Śmierć Wrogom Ojczyzny!

Anatomia polityczna uczestników
Marszu Niepodległości

Instytut Wydawniczy Książka i Prasa
Warszawa 2023

Marsz Niepodległości jako węzeł kontaktowy europejskiej sceny neofaszystowskiej

Jakub Woroncow

Organizowany w Warszawie Marsz Niepodległości od początku istnienia wzbudzał zainteresowanie ugrupowań skrajnie prawicowych spoza Polski. Od 2011 r. delegacje spoza Polski były jego gośćmi przybywającymi na zaproszenie podobnych organizacji z Polski. Przegląd zagranicznych podmiotów uczestniczących w imprezie pozwala odpowiedzieć na pytanie, czym jest polski Marsz dla nacjonalistów spoza Polski, jakie ugrupowania wykorzystują go jako międzynarodowy węzeł kontaktowy oraz jaką odgrywa rolę w funkcjonowaniu międzynarodowego środowiska neofaszystowskiego.

Badane podmioty można podzielić na kilka kategorii. Pierwszą z nich są goście zaproszeni przez organizatorów, czyli Młodzież Wszechpolską i Obóz Narodowo-Radykalny (które w 2012 r. ogłosiły powstanie porozumienia pod nazwą Ruch Narodowy)¹. Druga to mniej formalne ugrupowania

¹ Powstanie Ruchu Narodowego zostało ogłoszone 11 listopada 2012 r., a 8 czerwca 2013 r. odbył się jego kongres założycielski. Grupa nieformalna wzięła udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego (25 maja 2014 r.) i wyborach samorządowych w Polsce (16 listopada 2014 r.) przed formalną rejestracją partii politycznej 10 grudnia 2014 r. Lider Ruchu Narodowego Robert Winnicki został w 2015 r. posłem z ramienia Kukiz'15, a następnie w 2019 r., wraz z wiceprezesem RN Krzysz-

powiązane z neofaszystowskimi grupami, autonomicznych nacjonalistów oraz Szturmowców. Tworzą one tzw. Czarny Blok na Marszu Niepodległości. Ich rolę w pierwszych latach tłumaczył swego czasu portal Autonom.pl: „W latach 2010-2014 regularnie dochodziło do starć ze skrajną lewicą i policją, która miała na celu rozbić marsz. Zadajmy sobie pytanie – kto wtedy walczył w obronie Marszu? Oczywiście Autonomiczni Nacjonaści wraz ze środowiskami kibicowskimi. Samym organizatorom retoryka walki ulicznej z systemem wcale nie przeszkadzała”, a także: „warto wspomnieć o tym, jak Autonomiczni Nacjonaści regularnie ochraniaли i eskortowali wracających do domu po manifestacjach i demonstracjach działaczy związanych czy z Ruchem Narodowym, czy innymi organizacjami narodowymi”². Nie są to jednak wyłącznie organizacje nastawione na walki uliczne. Przy okazji Marszu organizują także konferencje tematyczne, podczas których występują polscy i zagraniczni neofaszyści. Trzecia grupa to neonazistowska scena muzyczna. Marszowi od lat towarzyszy festiwal „Ku Niepodległej” gdzie występują polskie i zagraniczne zespoły pod wspólnym patronatem organizatorów Marszu Niepodległości i inicjatyw związanych z podziemiem neonazistowskim. Rola poszczególnych środowisk na imprezie nie jest jednakowa. Część pojawia się na nim incydentalnie, inne regularnie, lecz ich obecność ma znikome znaczenie dla organizatorów marszu. Jeszcze inne jako oficjalni goście imprezy kształtują jego idee.

Do badań nad udziałem zagranicznych organizacji skrajnej prawicy w Marszu Niepodległości w Warszawie posłu-

tofem Bosakiem posłem z ramienia Konfederacji (Bosak był posłem Ligi Polskich Rodzin w latach 2005-2008).

2 Brak autora, *Komunikat w sprawie Czarnego Bloku na Marszu Niepodległości*, Autonom.pl, 7 listopada 2018, www.autonom.pl/komunikat-w-sprawie-czarnego-bloku (dostęp: 16 maja 2022).

żyły przede wszystkim opracowania dotyczące skrajnej prawicy, kwerenda prasowa oraz internetowa obejmująca zarówno portale nacjonalistyczne, społecznościowe jak i inne archiwalne informacje dotyczące zagranicznych gości.

W tekście użyto terminów takich jak „skrajna prawica”, „ekstremizm polityczny” i „neofaszyzm”, które również należy zdefiniować. Termin „skrajna prawica” obejmuje szerokie spektrum partii i ruchów politycznych, których wspólnym mianownikiem jest ksenofobia, ale poza tym jednym mianownikiem nie muszą mieć ze sobą nic wspólnego. Charakteryzuje ją przede wszystkim „skłonność do posługiwania się ostrym bezkompromisowym językiem”³. Istnieje wiele definicji ekstremizmu prawicowego, ale za najważniejsze jego cechy uznaje się pochwałę dla silnego państwa, nacjonalizm, rasizm i sprzeciw wobec demokracji⁴. Podstawowym czynnikiem wyróżniającym ekstremizm prawicowy od skrajnej prawicy jest pozytywny stosunek do stosowania przemocy lub zniszczenia ustroju demokratycznego⁵. Neofaszyzm jest terminem określającym ruchy polityczne różniące się od klasycznego faszystwu, jednak wywodzące się z jego tradycji politycznej⁶, gdzie sam faszystwizm definiuje za Rogerem Griffinem jako populistyczny nacjonalizm bazujący na micie odrodzenia narodowego (palingenezy)⁷.

3 C. Mudde, *Populist Radical Right parties in Europe*, Nowy Jork, Cambridge University Press 2007, s. 19.

4 C. Mudde, *The War of Words Defining the Extreme Right Party Family*, „West European Politics”, 19 (2)/1996, s. 229.

5 Ibidem, s. 231.

6 R. Pankowski, *Neofaszyzm w Europie Zachodniej*, Warszawa, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk 1998, s. 11.

7 R. Griffin, *Staging the Nation's Rebirth: The Politics and Aesthetics of Performance in the Context of Fascist Studies*, G. Berghaus (red.), *Fascism and theater: comparative studies on the aesthetics and politics of performance in Europe, 1925-1945*, Providence 1996.

Po lekturze tej książki trudno już także zaprzeczać uczestnictwu w niej ekstremistów, ich ważnej roli w budowaniu towarzyszących jej wydarzeń, zarówno tych krajowych, jak i zagranicznych. Szczegółowo opisani i wskazani nie mogą już zostać pominięci w myśleniu i pisaniu o tej manifestacji. Podobnie, imprezy towarzyszące, po tym przeglądzie ich uczestników i organizatorów, przestają być przypadkową kombinacją rozrywki i motywów patriotycznych, ale można zobaczyć je jako element większego aparatu ideologicznego, do tego pełnego motywów i podmiotów silnie powiązanych z ekstremizmem. Dzięki badaniom, których podsumowanie znalazło się w „Śmierć Wrogom Ojczyzny” upada w niej także, tak popularny, mit o uczestnikach Marszu Niepodległości, jako reprezentantach gorzej uposażonych warstw społecznych. Wskazane zostały też wyraźnie rosnące finansowe i instytucjonalne związki między rządem tworzonym przez obóz Zjednoczonej Prawicy ze środowiskami nacjonalistycznymi i narastające wpływy tych ostatnich na ideologię partii rządzącej.

Przemysław Witkowski

Jeden ze swoich wierszy Wisława Szymborska zaczęła wersem: „Nic dwa razy się nie zdarza”. Faktycznie tak jest, ale bywają bliższe lub dalsze analogie. Oto jeden z takich przypadków, z których pierwszy zdarzył się w drugiej połowie lat 30. ubiegłego wieku, a drugi raz wciąż trwa.

Szymon Rudnicki

To niebezpieczne ruchy, które wciąż stają się silniejsze. Ale wiedza o tym, jak działają, ma kluczowe znaczenie dla opracowania strategii ich pokonania. Jeśli chodzi o Marsz Niepodległości, „Śmierć Wrogom Ojczyzny” to od tego tomu już nie tylko groźny zaśpiew, ale jak dotąd najlepsze wprowadzenie do owego fenomenu. (...) Kluczowym w wydaniu tego tomu jest fakt, że robi dokładnie to, co sami organizatorzy Marszu Niepodległości – pokazuje, że ruch, który go tworzy, to nie tylko chaos i przemoc, ale coś znacznie więcej. W odróżnieniu jednak od samych jego organizatorów, nie przedstawia przez to tej demonstracji jako mniej niebezpiecznej. Wręcz przeciwnie.

David Ost

ISBN 978-83-66615-32-8

CENA 49 ZŁ
W TYM 5% VAT

Collegium
Civitas

PATRONAT

